

THE DEVELOPMENT OF PUBLIC DIPLOMACY IS A PRIORITY DIRECTION OF THE STRATEGY OF NEW UZBEKISTAN

Kabiljon Kasimovich Sobirov

Director, independent researcher

Center of Public Diplomacy of the SCO in Uzbekistan

Tashkent State University of Oriental Studies

Tashkent, Uzbekistan

E-mail: qsabirov@mail.ru

ABOUT ARTICLE

Key words: public diplomacy, New Uzbekistan, culture, traditions, communication, cooperation, foreign policy, international relations, security, stability.

Received: 28.04.24

Accepted: 30.04.24

Published: 02.05.24

Abstract: The article is devoted to the analysis of scientific and practical issues of the development of public diplomacy in the process of formation of New Uzbekistan. Based on the study of scientific literature and research in this direction, the beginning and evolution of the concept of “public diplomacy”, the genesis of Uzbek public diplomacy and its specific features are studied.

The role of public diplomacy in the implementation of the foreign policy of New Uzbekistan, in the establishment and development of comprehensive relations with countries of the world, in the prevention and resolution of conflict and unpleasant situations in international relations is highlighted, and the necessary conclusions and recommendations in this direction are made.

ХАЛҚ ДИПЛОМАТИЯСИНИ РИВОЖЛАНТИРИШ – ЯНГИ ЎЗБЕКИСТОН СТРАТЕГИЯСИНИНГ УСТУВОР ЙЎНАЛИШИДИР

Қобилжон Қосимович Собиров

Директор, мустақил изланувчиси

Ўзбекистонда ШХТнинг Халқ дипломатияси маркази

Тошкент давлат шарқишунослик университети

Тошкент, Ўзбекистон

E-mail: qsabirov@mail.ru

МАҚОЛА ҲАҚИДА

Калит сўзлар: халқ дипломатияси, Янги Ўзбекистон, маданият, анъана, **Аннотация:** Мақола Янги Ўзбекистонни барпо қилиш жараёнида халқ

мулоқат, хамкорлик, ташки сиёсат, халқаро муносабатлар, хавфсизлик, барқарорлик.

дипломатиясини ривожлантиришнинг илмий ва амалий масалаларини таҳлил қилишга бағишланган. Мазкур йўналишдаги илмий адабиётларни ва тадқиқотларини ўрганиш асосида “халқ дипломатияси” таълимотининг вужудга келиши ва эволюцияси, ўзбек халқ дипломатиясининг генезиси ва унинг ўзига хос хусусиятлари тадқиқ қилинади.

Халқ дипломатиясининг Янги Ўзбекистоннинг ташки сиёсатини амалга оширишдаги, дунёдаги мамлакатлар билан кенг қамровли муносабатларни ўрнатиш ва ривожлантиришдаги ўрни, халқаро муносабатлардаги низоли ва ноҳўш вазиятларни олдини олиш ва уларни хал қилишдаги роли ёритилади, ҳамда бу йўналишда зарурий ҳулосалар ва тавсиялар ишлаб чиқилади.

РАЗВИТИЕ НАРОДНОЙ ДИПЛОМАТИИ – ПРИОРИТЕТНОЕ НАПРАВЛЕНИЕ СТРАТЕГИИ НОВОГО УЗБЕКИСТАНА

Кабильжон Касимович Собиров

Директор, независимый исследователь

Центр общественной дипломатии ШОС в Узбекистане

Ташкентский государственный университет востоковедения

Ташкент, Узбекистан

E-mail: qsabiro@mail.ru

О СТАТЬЕ

Ключевые слова: народная дипломатия, Новый Узбекистан, культура, традиции, общение, сотрудничество, внешняя политика, международные отношения, безопасность, стабильность.

Аннотация: Статья посвящена анализу научных и практических вопросов развития народной дипломатии в процессе становления Нового Узбекистана. На основе изучения научной литературы и исследований в этом направлении изучаются возникновение и эволюция концепции «народной дипломатии», генезис узбекской народной дипломатии и ее специфические особенности.

Освещена роль народной дипломатии в реализации внешней политики Нового Узбекистана, в установлении и развитии всесторонних отношений со странами мира, в предотвращении и разрешении конфликтных и неприятных ситуаций в международных отношениях, а также сделаны необходимые выводы и рекомендации в этом направлении.

КИРИШ

Янги Ўзбекистоннинг тараққиёт стратегиясида кўрсатилган мақсадлардан бири мамлакат ташқи сиёсатини халқ ва давлатнинг манфаатларидан келиб чиққан ҳолда, дунёдаги мавжуд мураккаб вазиятда очик, прагматик, фаол ва яхши кўшничилик ташқи сиёсати олиб борилишини изчил давом эттириш вазифаси қўйилган. Бу йўналишда “ҳамкор мамлакатлар билан ва нуфузли халқаро ташкилотлар доирасида минтақавий ва глобал масалалар бўйича мувозанатли ва доимий мулоқотлар ўрнатиш”га [4.90] алоҳида эътибор берилган. Ушбу нуқтаи назардан, Янги Ўзбекистоннинг ташқи сиёсатининг шундай муҳим вазифаларни амалга оширишда катта аҳамиятга эга бўлган халқ дипломатияси муаммосини ўрганишнинг долзарблиги бир қанча муҳим омиллар билан боғлиқ.

Биринчидан, глобаллашув даврида жаҳон алоқалари ва ўзаро боғлиқлик кучайиши шароитида халқ дипломатияси турли мамлакатлар фуқаролари ўртасидаги ўзаро муносабатларнинг муҳим воситасига айланиб бормоқда. Бу халқаро тушунишни яхшилашга, маданиятларни бир-бирига яқинлаштиришга ва халқаро можароларни камайтиришга ёрдам беради.

Иккинчидан, рақамли аср даврида алоқа технологиялари ва ижтимоий тармоқларнинг ривожланиши билан фуқаролар расмий тузилмаларни четлаб ўтиб, бевосита фикр, ғоя ва ахборот алмашуви амалга оширилмоқда. Халқ дипломатияси ушбу воситалардан мамлакатнинг ижобий имиджини шакллантириш ва зиддиятларни бартараф этишда самарали фойдаланмоқда.

Учинчидан, халқ дипломатияси бугунги кунда тобора нуфузи ортиб бораётган “юмшоқ куч” концепциясининг ажралмас қисмидир. Бу мамлакатларга бошқа давлатларни нафақат куч билан, балки маданий, таълим ва ижтимоий ташаббуслар орқали ҳам жалб қилиш, ишонтириш ва таъсир ўтказиш имконини беради.

Тўртинчидан, демократия ва фуқаролик жамиятининг фаол иштироки шароитида халқ дипломатияси фуқароларнинг ўзаро ҳамкорлигини таъминлаш ва давлат даражасида қарорлар қабул қилиш жараёнига таъсир кўрсатишнинг муҳим воситасига айланади.

Бешинчидан, инқирозлар ва можаролар, хусусан, пандемиялар, иқлим ўзгариши, миграция инқирозлари каби ортиб бораётган глобал муаммолар олдида халқ дипломатияси муаммоларни биргаликда ҳал қилиш учун фуқаролар ва давлатлар ўртасидаги ҳамкорликни ривожлантиришда катта аҳамиятга эга.

Шундай қилиб, халқ дипломатиясини ўрганиш ижобий халқаро муносабатларни шакллантириш ва глобал муаммоларни ҳал қилишда жамоатчилик ташаббусларининг имкониятларини тўлиқроқ тушуниш ва ундан фойдаланиш имконини беради.

АСОСИЙ ҚИСМ

Халқ дипломатияси муаммолари бутунги кунда дунёвий жамиятшунослик фанлари вакиллари томонидан қўйилган масаланинг моҳиятига ва мақсадига қараб турли муаллифлар томонидан ургапиб келинмоқда. Жумладан, америкалик тадқиқотчилар С. Хантингтон [8], Э. Гильбоа [5], Н. Жилл [6] томонларидан халқ дипломатиясининг назарий асослари ишлаб чиқилган. Шунингдек, Д. Казбекова [9], Лебедева М. М. [10], С. Саидов [13], К. Собиров [15], Р. Нурибетов [11], М. Омонов [12] каби МДХ ва ўзбек олимлари ва тадқиқотчилари ҳам халқ дипломатияси масалаларининг турли жиҳатларини изчиллик билан ўрганиб келишмоқда.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ш.М. Мирзиёевнинг асарлари, Ўзбекистон Республикаси Конституцияси, Ўзбекистон ривожланишининг Стратегиясида илгари сурилган ғоялар тадқиқотимизнинг методологик асосини ташкил этади.

Шунингдек мақолани ёзишда илмий билишнинг қиёсий таҳлил, объективизм, тарихийлик ва мантикийлик, индукция ва дедукция, хусусийлик ва умумийлик принциплари, контент анализ, кузатиш, ретроспектив таҳлил усулларидан фойдаланилди.

Ўзбекистон учун халқ дипломатияси феномени чуқур тарихий ва ижтимоий-маданий, сиёсий асосларга эга. Миллатлараро, маданиятлараро, конфессиялараро ва тиллараро бағрикенглик ўзбек этноси учун хос фазилатлардан ҳисобланади. Зеро ўзбек халқи тарихан Буюк Ипак йўли чорраҳасида турли маданият, тил ва диний қарашларга эга халқлар билан ўзаро цивилизацион алоқада шаклланган. Халқ дипломатияси тарихнинг барча давларида тўхтовсиз ривож топиб борган ва бу факт унинг ижтимоий тараққиёт ва жаҳон сиёсатидаги аҳамиятини янада ортишини англатади.

Халқ дипломатиясининг келиб чиқиши ва сиёсий доираларда қўлланилиши турли давларда жамият ва халқаро муносабатларнинг улар олдида қўйган масалаларига боғлиқликни кўриш мумкин. “Халқ дипломатияси” сиёсий, дипломатик ва илмий мунозараларга киришнинг узок тарихига эга. Шу жиҳатдан халқ дипломатияси тушунчасининг вужудга келиши ва халқаро муносабатларнинг тўлақонли субъектига айланиш жараёнини 5 та даврга бўлиб ўрганиш мумкин [15,55].

Жумладан, академик А. Асқаров Ўзбекистон ҳудудидаги халқ дипломатиясининг илдишлари қадимги бронза даври Сополлитепа ва Жарқўтон манзилгоҳларидаги қазишма ишлари натижасида топилган археолгик манбалар орқали таҳлил қилиб берган [16].

Хусусан, Жанубий Ўзбекистонда шаклланган Сополлитепа манзилгоҳида яшаган аҳоли бронза давридаёқ кўшни халқлар билан бевосита яқиндан ҳамкорлик алоқаларини олиб борган.

Шарқшунос олим М. Исхоқовнинг халқ дипломатиясининг ривожланишида Буюк Ипак йўлининг аҳамияти ҳақидаги фикрлари Марказий Осиё минтақасида халқ дипломатиясининг чуқур тарихий илдизлари мавжудлигини яна бир бор исботлайди. “Халқ дипломатиясининг тарихий аҳамиятини Буюк Ипак йўли шаклланишидан олдинги даврлардан бошлаб ўрганган маъкул. Сабаби, Буюк Ипак йўли мил. авв. II-I асрларга шаклланган йўл сифатида барчага маълум лекин, халқлараро муносабатлар қадимги тош даврларига бориб тақалади” [17].

Юқоридагилардан кўриниб турибдики, Ўзбекистон тарихининг барча даврларида халқ дипломатияси ижтимоий-сиёсий жараёнларда муҳим аҳамиятга эга дипломатия воситаси бўлиб хизмат қилган.

Замонавий халқаро муносабатлар тизимида халқ дипломатияси жаҳон сиёсий майдонида пайдо бўлганига кўп вақт бўлмади. 1965 йилда Американинг таниқли теле ва радио журналисти Эдвард Мэроу тарихда биринчи халқ дипломатияси марказига асос солди. Ушбу институт бир йил ўтиб халқ дипломатиясининг таърифини нашр этди ва унда: “Халқ дипломатияси деганда биз ҳукуматлар, жамоат бирлашмалари ва алоҳида шахсларнинг бошқа халқлар ва ҳукуматларнинг нуқтаи назари ва қарашларига таъсир кўрсатадиган даражадаги воситалар ва ташқи сиёсий қарорларни тушунамиз” деб фикр билдирилган [5,55-77., 9, 19].

1990-йилларда “халқ дипломатияси” тушунчаси амалиёт ва изланишларда устунлик қила бошлади. Машҳур олим Ж. Най бу тушунчанинг шарҳини у томонидан ишлаб чиқилган “юмшоқ куч” тўғрисидаги қоидаларни ўз ичига олган ҳолда кенгайтди. Унинг таъкидлашича, халқ дипломатияси давлатнинг “юмшоқ кучини” тарғиб қилиш воситаси бўлиб, у ўз навбатида учта манбага эга: ички сиёсат ва ижтимоий қадриятлар, мамлакат маданияти, ташқи сиёсат.

Шу сабабли, халқ дипломатияси ушбу учта усул орқали давлатнинг “юмшоқ куч” манбаларини тарғиб қилади”: - биринчи усул — бу давлатнинг ташқи сиёсатини тушунтириш учун хорижий аудитория билан кундалик мулоқот;

- иккинчи усул — бу давлат брендини тарғиб қилишга қаратилган кампанияларни амалга ошириш;

- учинчи усул — мамлакатлар ўртасида тенг ҳуқуқли муносабатлар ўрнатишга қаратилган лойиҳалар [7,94].

Бу даврда халқ дипломатиясининг ривожланиши икки қутбли даврдан ўтди дейиш мумкин, ва бу ҳол камида учта инқилоб: халқаро муносабатлардаги, оммавий ахборот воситаларидаги ва сиёсатдаги инқилоблар билан боғлиқ [5,55]. ОАВдаги инқилоб – бу Интернет ва CNN каби умумжаҳон ОАВларининг пайдо бўлишидир. Сиёсий инқилоб сифатида демократлаштиришнинг учинчи тўлкинида ўз ифодасини топиб, у сиёсий жараёнларда оммавий қатнашиш даражасини ҳар доимдагига нисбатан ошишига олиб келди. Халқаро муносабатлардаги инқилоб шундан иборатки, давлатлар эндиликда географик ҳудуд ёки табиий ресурслар учун эмас, балки ўз обрўси, инвестициялар учун шарт-шароитларнинг яратилганлиги, ўз ғоялари, талантлари ва маданияти борасида рақобатга кириша бошладилар.

Дунёда глобализация ва интеграция жараёнлари кенгайиб бораётган бир вақтда халқ дипломатияси халқаро муносабатларнинг асосий унсурларидан бирига айланмоқда.

Сўнгги йилларда олимлар халқ дипломатияси амалиётида муайян силжишларни намоён этиб бораётган “Янги халқ дипломатияси” ҳақида фикр юритишмоқда. 2000-йиллар бошланиши билан тегишли адабиётларда пайдо бўлган “янги халқ дипломатияси” тушунчасини ахборот жамияти глобаллашувининг натижаси дейиш мумкин. “Янги халқ дипломатияси” бу замонавий технологиялар натижасида трансформацион жараёнларни бошдан кечириётган “рақамли халқ дипломатияси”дир.

Бугун барчага таниш ва маълум бўлган рақамли ахборот узатиш воситалари замонавий халқ дипломатиясининг ҳам ажралмас қисми ҳисобланади. Дунё сиёсий тизимини рақамли воситаларсиз тасаввур қилиб бўлмайди. Илмий атама сифатида кириб келаётган “фейсбук дипломатияси”, “твиттер дипломатияси” каби тушинчалар халқ дипломатиясининг замонавий рақамли кўринишига айланиб улгурган.

Халқ дипломатияси стратегиясини қайта кўриб чиқиш кўп жиҳатдан “янги халқ дипломатияси” нинг асосини яратди. “янги халқ дипломатияси” халқ дипломатиясида юз берган барча эволюцион ва инқилобий ўзгаришларни умумлаштирувчи концепциядир.

Шу билан бирга ҳозирда илмий адабиётларда халқ дипломатиясининг “маданий дипломатия”, “спорт дипломатияси”, “иқтисодий дипломатия” каби бир қанча тор доирадаги, маълум бир соҳа ва тармоқларни қамраб оладиган кичик тармоқлари ҳам мавжуд. Юқоридаги халқ дипломатияси соҳалари алоҳида тармоқ ва аҳамиятга эга бўлсада уларни халқ дипломатияси тушунчаси ўрнида қўллаб бўлмайди [10,10].

Таъкидлаш жоизки, мамлакатлар ташқи сиёсатидаги рақамли ўзгаришлар трансформацияси даврида барчанинг ва ҳар бир томоннинг манфаатларига жавоб берадиган халқаро ҳамкорликни кўп томонлама институтларсиз амалга ошириб бўлмайди.

Ушбу институтлар фаолиятидаги муайян камчиликларга қарамасдан, улар минтақавий ва глобал миқёсда давлатлараро ҳамкорликнинг энг муҳим воситаси бўлиб хизмат қилишда давом этмоқда. Халқаро ва минтақавий ташкилотлар мамлакатлар ўртасидаги турли келишмовчиликларни енгиб ўтиш, ўзаро англашувни мустаҳкамлаш, сиёсий ва иқтисодий ҳамкорликни ривожлантириш, савдо-сотиқни кенгайтириш ҳамда маданий-гуманитар алмашинувни рағбатлантиришга ёрдам беради.

Айнан кўп томонлама фаолиятга асосланган энг ёш институтлардан бири – Шанхай ҳамкорлик ташкилоти мана шундай мақсад ва вазифаларни кўзлайди. Бу ташкилот маданий-цивилизацион қарашлари турлича, ўз ташқи сиёсий йўналишлари ва миллий тараққиёт моделларига эга мамлакатларни бирлаштира олган ўзига хос давлатлараро тузилмадир. Тарихан қисқа даврда ШХТ катта йўлни босиб ўтиб, глобал сиёсий ва иқтисодий тизимнинг ажралмас қисмига айланди, деб қатъий ишонч билан айтиш мумкин.

Нисбатан қисқа вақт ичида Шанхай ҳамкорлик ташкилоти халқаро муносабатларда муҳим рол ўйнайдиган нуфузли халқаро ташкилотга айланди. ШХТ доирасидаги муносабатлар шу кунгача асосан хавфсизлик ва иқтисодий ҳамкорлик йўналишларида ривожланган. Аммо бундан буёғига ўзаро алоқаларни таълим, маданият, туризм, биродар шаҳарлар институти сингари йўналишлар билан тўлдириш зарурати юзага келди, негаки ШХТ буларсиз кенг кўламли характерга эга бўлмаслиги аён бўлиб қолди.

Янги синовлар ва имкониятлар вужудга келаётган бугунги дунёда ШХТнинг трансформацияси ва юксалиши учун нафақат аъзолар сонининг кўпайиши ҳисобига, балки ташкилот ривожининг янги стратегик йўналишларини илгари суриш орқали кенг истиқболлар мавжуд.

Замонавий халқ дипломатиясининг ривожланишида давлат ва нодавлат ташкилотларининг ўрни ҳам муҳим.[18] Бунда асосий эътибор давлат тузилмалари ва мансабдор шахсларга эмас, балки ҳамкорликни кенгайтириш имкониятига эга жамоат ташкилотларига қаратилади.

2017 йили июн ойида Остона шаҳрида ШХТга аъзо давлатлар раҳбарлари Кенгаши йиғилишида Ўзбекистон Республикаси Президенти Ш. Мирзиёев томонидан илгари сурилган ташаббус асосида, 2018 йилда нодавлат нотижорат ташкилоти кўринишидаги муассаса шаклида Ўзбекистонда Шанхай ҳамкорлик ташкилотининг Халқ дипломатияси маркази ташкил этилди.

Ўзбекистон Президенти томонидан илгари сурилган Халқ дипломатияси марказини яратиш ғояси, халқаро вазиятдаги беқарорлик ва ноаниқлик омиллари ҳамда турли хатарлар сонининг кўпайиши фонида ўта долзарбдир. Шу нуқтаи назардан,

Ўзбекистондаги Шанхай ҳамкорлик ташкилотининг Халқ дипломатияси марказининг фаолияти ШХТ мамлакатлари ўртасидаги ҳамкорликнинг хилма-хил имкониятларини очишга, ўзаро ишонч, дўстлик ва яхши қўшничилик, миллатлараро ва конфессиялараро тотувликни мустаҳкамлаш, фуқаролик жамияти институтлари ва оммавий ахборот воситалари ўртасидаги ҳамкорликни кенгайтиришга хизмат қилади.

Марказ бугунги кунда илм-фан, таълим, маданият ва спорт, туризм, бизнес каби соҳаларда кўплаб амалий ишларни олиб бормоқда. Марказ ёшлар салоҳиятини рўёбга чиқариш ва сифатли таълим олиш имкониятларини кенгайтириш учун қулай шарт-шароитларни яратишга алоҳида эътибор бериб келмоқда.

Ўзбекистонда ШХТнинг Халқ дипломатияси маркази ташкил этилган даврдан бошлаб ўз фаолиятини “Шанхай руҳи” тамойилларини фаол тарғиб қилишга қаратган. “Шанхай руҳи” асосида ўзаро ишонч, манфаат, тенглик, маслаҳатлашув, маданиятлар хилма-хиллигига нисбатан ҳурмат, биргаликда ривожланишга интилиш каби тушунчалар ётади. Унинг мантиқий асосларига киритилган ҳар бир концепция чуқур маънога эга. Улар бирлашиб “Янги хавфсизлик модели” асосини ташкил этади.

“Шанхай руҳи” замонавий воқеликларга мос келади ва ШХТга аъзо давлатларнинг жаҳон тартиботи асосий масалалари бўйича жамоавий позициясини акс эттиради. Ушбу моделда бирор-бир давлат хавфсизлигини минтақа ва ҳатто бутун дунё хавфсизлигидан ажратиб бўлмайди.

Бугун биз яшаётган, жараёнлар ўзаро чамбарчас боғланган дунёда хавфли муаммолар гирдобидан чиқишнинг яккаю ягона йўли – конструктив мулоқот ва ҳар бир тарафнинг манфаатларини ҳисобга олиш ва ҳурмат қилишга асосланган кўп томонлама ҳамкорликдир. Айнан инкироз ва бўҳронлар даврида мамлакатлар, улар хоҳ катта, ўрта ёки кичик бўлсин, ўзларининг тор доирадаги манфаатларини устун қўймасдан, аксинча, асосий эътиборни глобал ҳамжиҳатликка қаратишлари лозим. Тинчлик, хавфсизлик ва барқарор тараққиётга хавф туғдираётган, ҳар қайси мамлакатга раҳна соладиган таҳдид ва хатарларга қарши умумий саъй-ҳаракат ва имкониятларни бирлаштириш ва сафарбар этиш барчамиз учун бирдек манфаатлидир. Президентимиз Ш. Мирзиёев таъкидлаганидек, самарали халқаро ҳамкорлик – бу дунёда барқарор, ишончли ва фаровон тараққиётнинг энг муҳим омилидир. Айнан шундай ёндашув замонамизнинг долзарб муаммоларини баҳамжиҳат ҳал этиш, янги хавф-хатар ва ижтимоий ларзалардан ҳимояланиш учун энг аниқ, мақбул ва самарали йўлдир.[1]

Бугун жаҳон мамлакатлари ва халқларига тўғридан-тўғри мулоқот зарур. Бунинг учун эса қулай, хавфсиз майдон – мулоқот платформаси кераклигини англаган Ўзбекистон

ва унинг раҳбарияти ШХТ ва дунё халқларини янги майдонга чақирмоқда. Бу борада маданий, сиёсий ва ижтимоий жамоатчиликни ўзида тўпловчи шаҳарлар ва “Шаҳарлар дипломатиясининг” роли яққол сезилади. Шу боис ҳам Ўзбекистон ва Марказий Осиё жавоҳири Самарқанд – Ўзбекистон халқ дипломатиясининг марказларидан бирига айланиб бормоқда. Кўп асрлар мобайнида бу шаҳар Европадан Хитойгача бўлган мамлакатларни мустаҳкам ришталар билан боғлаб, Шимол ва Жанубни, Шарқ ва Ғарбни ягона чорраҳада туташтирган. Азал-азалдан Самарқанд турли ғоя ва билимлар “қайнаган” макон бўлиб, бу масканда инсониятнинг тинч ва фаровон яшаш, ўз куч ва имкониятларини рўёбга чиқариш, бахтли ҳаёт кечириш каби муштарак мақсадлари мужассам бўлган.

Тарихан шаклланган тушунчага кўра, Самарқанддан туриб қаралганда, дунё тарқок эмас, балки яхлит ва бўлинмас бўлиб кўринади. “Самарқанд руҳи” деган ноёб феноменнинг мазмуни ҳам асли шунда мужассам бўлиб, у халқаро ҳамкорликнинг, жумладан, ШХТ доирасидаги шерикликнинг принципиал жиҳатдан янги форматини шакллантириш борасида мустаҳкам пойдевор бўлиши мумкин.

Самарқанд бирдамлик ташаббуси Ўзбекистон раҳбарияти томонидан илгари сурилаётган халқ дипломатиясининг янги мулоқот майдонидир. У ўз ичига глобал хавфсизликдан тортиб маданий ҳамкорликларгача бўлган барча жабҳаларни қамраб олади. Ташаббус айна пайтдаги дунёни яқдил ва бирдамликка, барқарор ривожланишга чорлайди.

“Самарқанд бирдамлик ташаббуси” – илк бор Ўзбекистон Республикаси Президенти томонидан 2022 йил Самарқандда бўлиб ўтган ШХТ саммитида илгари сурилган ва 2023 йил БМТ нинг 78 сессиясида яна бир бор таъкидлаб ўтилган эди. Ушбу ташаббус ва Ўзбекистоннинг фаол тинчлик ва бирдамлик сиёсати халқ дипломатиясининг янги босқичини бошлаб бериши мумкин.

Ушбу ташаббуснинг мақсади – бизнинг умумий келажагимизга бефарқ бўлмаган, ихтилофларга қарамасдан келишилган ёндашувлар ва қарорларни излашга тайёр, “Самарқанд руҳи” тамойилларига ҳамфикр бўлганларнинг барчасини глобал цивилизациялараро мулоқотга жалб қилишдир” [2].

Шундай қилиб, Самарқанд дунёда хавфсизлик, барқарор ривожланиш, ўзаро ҳурмат, дўстлик ва яхши қўшничилик тамойилларига асосланган ўзаро боғлиқлик ҳамда ҳамкорликни раҳбатлантириш масалалари бўйича конструктив муҳокама учун ўзига хос халқаро майдонга айланмоқда.

Шу боис ҳам, Ўзбекистон томонидан илгари сурилаётган Самарқанд бирдамлик ташаббуси дунёда хавфли муаммолар гирдобидан чиқишнинг яқкаю-ягона йўли – конструктив мулоқот ва ҳар бир тарафнинг манфаатларини ҳисобга олиш ва ҳурмат қилишга асосланган кўп томонлама ҳамкорликдан иборат ғояни ўзида мужассам этиши билан глобал ҳамкорликнинг янги платформи дейиш мумкин.

ХУЛОСА

Халқ дипломатияси Янги Ўзбекистонни барпо этиш стратегик вазифаларини амалга оширишда, барча қўшни давлатлар билан яхши қўшничилик ва стратегик шериклик муносабатларини жадал ривожлантириш, сиёсий, иқтисодий, маданий ва гуманитар йўналишлардаги икки ва кўп томонлама музокараларни мунтазам ва самарали олиб бориш, турли давлатлар аҳолиси ўртасида тўлақонли алоқа каналларини яратишга катта аҳамиятга эга.

Халқ дипломатиясининг Янги Ўзбекистон ташқи сиёсатида аҳамияти қуйидагиларда намоён бўлади:

Биринчидан, Ўзбекистонни халқаро нуфузи ва имиджини ошишига хизмат қилади;

Иккинчидан, Ўзбекистонда халқ дипломатияси илмий тадқиқот объекти сифатида хали тўлиқ ўрганилмаган. Шу пайтгача олиб борилган тадқиқотларда асосан халқ дипломатиясининг бир тармоғи ҳисобланган маданий ҳамкорлик алоқаларига кўп урғу берилган;

Учинчидан, Ўзбекистон томонидан илгари сурилган халқ дипломатияси тамойиллари Марказий Осиё минтақасида хавфсизлик ва барқарорликни таъминлашга ҳисса қўшади;

Тўртинчидан, Ўзбекистонни жаҳон мамлакатлари билан дўстлик алоқаларини мустаҳкамлашга ва мамлакатнинг ижтимоий сиёсий, иқтисодий ривожланишига олиб келади;

Бешинчидан, мамлакатдаги ННТларнинг роли ва аҳамиятини, жамоатчиликнинг фикрини мустаҳкамлашга эришилади;

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати

1. Мирзиёев Ш. М. Шанхай ҳамкорлик ташкилотининг Самарқанд саммити: ўзаро боғлиқликдаги дунёда мулоқот ва ҳамкорлик. // “Янги Ўзбекистон” ижтимоий-сиёсий газетаси. № 186 (708), 2022 йил 12 сентябрь

2. Мирзиёев Ш. М. Шанхай ҳамкорлик ташкилотига аъзо давлатлар раҳбарлари кенгашининг мажлисидаги нутқи. 2022 йил 16 сентябрь // <https://president.uz/uz/lists/view/5542>

3. Ўзбекистонда Шанхай ҳамкорлик ташкилотининг Халқ дипломатияси маркази ташкил этилишини давлат томонидан қўллаб-қувватлаш чора-тадбирлари тўғрисида”ги Ўзбекистон Республикаси Президентининг Қарори. // www.lex.uz
4. “Ўзбекистон - 2030” стратегияси. / <https://uzbekistan2030.uz/uz/strategy>
5. Gilboa E. Searching for a theory of public diplomacy // The Annals of the American Academy of Political and Social Science. 2008. Vol. 616. No 1. P. 55–77. URL: <https://doi.org/10.1177/0002716207312142>.
6. Cull N. J. Public Diplomacy before Gullion: The Evolution of a Phrase // Routledge Handbook of Public Diplomacy. Ed. by Nancy Snow, Philip M. Taylor. L.; N.Y.: Routledge, 2009. P. 19.
7. Nye J. Public Diplomacy and Soft Power // Annals of the American Academy of Political and Social Science. Vol. 616. 2008. P. 94.
8. Huntington S. P. The third wave: Democratization in the late twentieth century. University of Oklahoma Press, 1993. IT Strategic Plan: Fiscal Years 2011–2013 Digital Diplomacy // US Department of State. 2010. September 1. URL:<http://www.state.gov/m/irm/rls/148572.htm>.
9. Казбекова Д. С. Публичная дипломатия во внешней политике Федеративной Республики Германия и Республики Казахстан: Дисс. ... д-ра полит. наук. Астана, 2014. С.19.
10. Лебедева М. М. Публичная дипломатия: исчезновение или новые горизонты? Публичная дипломатия: Теория и практика: Научное издание / Под ред.М. М. Лебедевой. — М.: «Аспект Пресс», 2017. — С.10.
11. Нуримбетов Р. Меняющийся мир и Шанхайская организация сотрудничества.Т.: Art vernissage, 2022. С. 248
12. Омонов М. Халқ дипломатияси ва Марказий Осиёда замонавий ҳамкорлик. Т.: —Lesson Press, 2022 й. – 190 б.
13. Саидов С.Ш. «Народная дипломатия» как социально-политическое явление. /<https://cyberleninka.ru/article/n/narodnaya-diplomatiya-kak-sotsialno-politicheskoe-yavlenie/viewer>
14. Сафоев С. Халқ дипломатияси барча соҳаларда муваффақият қозонишга ёрдам беради. /<https://sputniknews-uz.com/politics/20190129/10661499/Safoev-Khal-diplomatiyasi-barcha-soalarda-muvaffaiyat-ozonishga-rdam-beradi.html>
15. Собиров Қ. ва б. Юракдан юракка интилувчи дипломатия //“Art Vernisage”, Т., 2022. Б. 55.

16. А. Асқаровнинг “�ўзбекистон тарихи” телеканалида “Маданий-гуманитар алоқаларнинг ривожланишида халқ дипломатиясининг роли” мавзусидаги давра суҳбатидаги нуткидан. МТРК жорий архивидан. Т. 2020, 10 февраль.

17. М. Исмоқовнинг “ззбекистон тарихи” телеканалида “Маданий-гуманитар алоқаларнинг ривожланишида халқ дипломатиясининг роли” мавзусидаги давра суҳбатидаги нуткидан. МТРК жорий архивидан. Т. 2020,10 февраль.

18. И. Бекмуродовнинг “ззбекистон тарихи” телеканалида “Маданий-гуманитар алоқаларнинг ривожланишида халқ дипломатиясининг роли” мавзусидаги давра суҳбатидаги нуткидан. МТРК жорий архивидан. Т. 2020,10 февраль.